

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ସଂଜ୍ଞା

ଭୂମିକା- ପୃଥିବୀର ବିଶ୍ୱଜନୀନ, ଉତ୍ତର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଧର୍ମଗୁଲିର ମଧ୍ୟେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ହଲ ଅନ୍ୟତମ। ଏଠି ପ୍ରାଚୀନତମଙ୍କ। ଏର ଉତ୍ସସ୍ଥଳ ହଲ ଆମାଦେର ଭାରତବର୍ଷ। ଯେତାବେ ଶ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ବା ଇସଲାମ ଧର୍ମର ସଂଜ୍ଞା ଦେଓୟା ଯାଯ ସେଇଭାବେ ଏତ ସହଜେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ସଂଜ୍ଞା ଦେଓୟା ଯାଯ ନା। କେନନ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ହଲ ହଲ ମାନବ ଜୀବିତର ଏକଟି ବିଶେଷ ଅଂଶରେ ସଙ୍ଗେ ଜଡ଼ିତ ତାର ଜୀବନେର ଅତୀତ ଥେକେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଅଭିଜ୍ଞତାର ସମ୍ବନ୍ଧେ ଗଠିତ ଏକଟି ଧର୍ମ। ଶ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ବା ଇସଲାମ ଧର୍ମ ଯେମନ ବିଶେଷ ଏକଜନ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରତ୍ୟାଦେଶେର ମାଧ୍ୟମେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପୋଯେଛେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ସେବାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନଯ।

ସୁଦୂର ପ୍ରାଚୀନକାଳେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମକେ ଆର୍ଥିକ ବଲା ହତ। କୌନ ଏକ ସମୟେ ସିଂହଳ ଓ ପୂର୍ବଭାରତୀୟ ଦ୍ଵିପପୁଞ୍ଜ ଭାରତଭୂଖଣ୍ଡର ସଙ୍ଗେ ଏକଥାଏ ଯୁଦ୍ଧ ଛିଲା। ଏହିଗୁଲି ଭାରତ ଥେକେ ବିଚିନ୍ମ ହେଁଯାର ପର ଆର୍ଯ୍ୟାତି ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ଦ୍ୱାରିପଥ ଦିଯେ ପ୍ରବେଶ କରେ ତାରା ସମ୍ପର୍କିତ ପ୍ରଦେଶେ ବସିବାସ ଶୁରୁ କରେ। କଥିତ ଆଛେ ପାରସିକରା ‘ସ’ ଏର ଉଚ୍ଚାରଣ କରନେତେ ‘ହ’। ଏର ଥେକେଇ ଆର୍ଯ୍ୟାତିକେ ହିନ୍ଦୁ ବଲା ହତ। ଏହି ହିନ୍ଦୁ ନାମଟି ପାରସିକଦେଇ ଦେଓୟା ନାମ। ସେଇଜନ୍ୟ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଯେ ମୂଳ ଉତ୍ସ-ବେଦ, ସ୍ମାରି, ପୁରାଣ ସେଣ୍ଟଲିର କୋନଟିତେଇ କିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦୁ ଶବ୍ଦଟି ନେଇ। ଏହି ସମ୍ପର୍କିତ ଥେକେଇ କ୍ରମେ ତାରା ଉତ୍ତର ଭାରତ, ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ପ୍ରଭୃତି ଜ୍ଯାମିତି ଛିଡିଯେ ପଡ଼େ ଏବଂ ଉତ୍ତର ସଭ୍ୟତା-ସଂସ୍କୃତିର ଉତ୍ତର ହୁଏ। ତାହିଁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ନାମେ ପରିଚିତ ହୁଏ ଜୈନଧର୍ମ ଓ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେଇ ଫଳଶୁଭି। କାଳକ୍ରମେ ଏଇସକଳ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଭାରତେର ବାହିରେଓ ଛିଡିଯେ ପଡ଼େ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ମୂଳ ଉତ୍ସ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଲିକେ ଧର୍ମଗନ୍ତ ବଲେ। ତାଦେର ମଧ୍ୟେ ପ୍ରଥାନ ହଲ ଚାରଟି ବେଦ। ଏଇ ବେଦକେଇ ସମ୍ପଦ ବିଶେଷ ଧର୍ମର ମୂଳ ବଲା ହୁଏ। ‘ବେଦ ଅଖିଲମ ଧର୍ମମୂଳମ’। ବିଭିନ୍ନ ସମୃତିଶାସ୍ତ୍ର ଯେମନ-ମନୁସଂହିତା, ଯଜ୍ଞବଳ୍କ୍ସଂହିତା, ପରାଶର ସଂହିତା ଇତ୍ୟାଦିଓ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଉତ୍ସ। ଏହାଡ଼ାଓ ଅଛେ ରାମାଯଣ, ମହାଭାରତ, ଗୀତା। ବ୍ୟାକରଣ, ଜ୍ୟୋତିଷ, କଳ୍ପ, ଛନ୍ଦ ପ୍ରଭୃତି ବେଦାଙ୍ଗ ଓ ଷ୍ଟର୍ଦର୍ଶନାଓ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ମୂଳ ଉତ୍ସ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ପ୍ରଚାରିତ ବାଣୀ ହଲ ମୁକ୍ତି ବା ମୋକ୍ଷର ବାଣୀ। ସେଇନ୍ୟାଇ ପାଶତ୍ୟେର ଧର୍ମ ‘religion’ ଏର ସଙ୍ଗେ ଭାରତେର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ତଥାତ। ପାଶତ୍ୟେର ଧର୍ମ ବିଭିନ୍ନ ଆଚାର ଅନୁଷ୍ଠାନେର ମାଧ୍ୟମେ ଦ୍ୱିଶ୍ୱରେର ସାଯୁଜ୍ୟ ଲାଭେର ଚଢ଼ା କରେ। ତାକେ ଆୟୁତ କରେ ରେଖେଛେ। ନିଜ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର ଦ୍ୱାରା ଯଦି ଉକ୍ତ ରିପୁଣ୍ଗଲିର ଉଚ୍ଛେଦ ଘଟାତେ ପାରି ତାବେଇ ତିନି ପ୍ରକାଶିତ ହବେନ ଏବଂ ଏକେଇ ବଲେ ମୁକ୍ତି ବା ମୋକ୍ଷ। ଅର୍ଥାତ୍ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମେ ଧର୍ମ ମାନେ ହଲ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉତ୍ସତି।

ଓଁ, ଭୂର୍ବିଷ ସ୍ଵଃ, ତ୍ର୍ୟ ସବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟ, ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ଥୀମହି,

ଅର୍ଥାତ୍, ‘ବରନୀୟ, ଅନ୍ତର୍ଲୋକେର ନିଯନ୍ତା, ଜ୍ୟୋତିଷରପ ସେଇ ସ୍ଵପ୍ରକାଶିତ ଚିତ୍ରନ୍ୟ, ଯିନି ଭୂଲୋକ ଓ ଦୂଲୋକ ରାଗେ ପ୍ରକାଶିତ, ଆମରା ତାଁର ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି। ତିନି ଆମାଦେର ଚିନ୍ତା ଓ କର୍ମକେ ସଂପଥେ ପରିଚାଲିତ କରନା।’ (ଉଦ୍‌ଭୂତିତି ଡଃ ରାଧାକୃଷ୍ଣଗେନର)।

ସଂଜ୍ଞା- ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ପରିଧି ଏତ ବିନ୍ତି ଏବଂ ଯେହେତୁ କୌନ ଏକଜନମାତ୍ର ମାନୁଷେର ଦ୍ୱାରା ଏହି ଧର୍ମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନଯ ସେହେତୁ ଏର ସଂଜ୍ଞା ନିର୍ଧାରଣେର କାଜଟି ଖୁବ ସହଜସାଧ୍ୟ ନଯ। ପ୍ରାଚୀନ, ମଧ୍ୟ ଓ ଆଧୁନିକ ଯୁଗେର ବହୁ ସତ୍ୟଦ୍ରଷ୍ଟା ଉପନିଷଦ, ରାମାଯଣ, ମହାଭାରତ, ଗୀତା, ପୁରାଣ, ସ୍ମାରିତିଶାସ୍ତ୍ର, ବେଦାଙ୍ଗ ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଷଡ୍ରଦ୍ରଶ୍ୟନେର ମଧ୍ୟେ। ସୁତରାଂ ଦେଖା ଧର୍ମ ମୂଲତଃ ବେଦ-ନିର୍ଭର ସେହେତୁ ଏହି ଧର୍ମକେ ବୈଦିକ ଧର୍ମ ବଲା ହୁଏ।

হিন্দুধর্ম হল বহু ধর্মের সমন্বয়ে একটি বিশুজনীন ধর্ম। এই ধর্মের মূল লক্ষ্য হল আধ্যাত্মিক উৎকর্ষতা। সে লক্ষ্যলাভের পথকে সুগম করেছে বহু ধর্মীয় অভিজ্ঞতা। কেননা প্রাচীন, মধ্য ও আধুনিক যুগের বহু বিচিত্র সময়ের বহু বিচিত্র ধর্মীয় অভিজ্ঞতার সমন্বিত রূপ হল এই হিন্দুধর্ম। বিভিন্ন মুনি-খামি, বিভিন্ন সময়ে, বিভিন্ন দৃষ্টিভঙ্গীর সমাবেশে ঘটিয়েছেন এই ধর্ম। সেইজন্য এই ধর্মের মধ্যে অনেক ধর্ম অস্তসূত হয়ে আছে। যেমন, শৈবধর্ম, শাক্তধর্ম, বৈষ্ণবধর্ম, ব্রহ্মণ্যধর্ম--সবই হিন্দুধর্মের মধ্যে একসাথে বৃদ্ধি ও বিস্তার ঘটিয়েছে।